

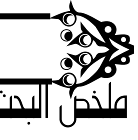
أثر الشخصيات التوراتية في قصائد بيخمان

المدرس : عبد الوهاب عبد الجبار عبد الوهاب

جامعة بغداد – كلية اللغات/ قسم اللغة العبرية

השפעת הדמויות התנ''כיות בשיריו של פיכמן

The impact of Biblical figures in the poems of Jacob Fichman

ملخص البحث

يعقوب بيخمان الشاعر والكاتب والمترجم اليهودي من أصل روسي والمولود عام ١٨٨١. تلقى تعليما دينيا اوتنقل بين عدة مدن في اوربا الشرقية. وعمل بيخمان في عدة صحف ودور نشر, وله نشاطات نقابية وسياسية. درس بيخمان الادب العبري متأثرا بأحد هاعام ومندلي موخير سفاريم. في بحثنا هذا ركزنا على الشخصيات التوراتية التي استخدمها بيخمان في بعض من قصائده ومنها (روت, الملك داود وشمشون). لقد كان لتلك الشخصيات تاثير واضح بنوع القصائد التي كتبها بيخمان واذا تمعنا بهذا الموضوع نرى بان لخلفية تعليمه الاثر الكبير في الخوض بهكذا مواضيع.القارئ لتلك القصائد يذهب الى عالم الاسطورة والخرافة المشبعة بالافكار الدينية والسياسية والتي تصب في النهاية في بوتقة واحدة وهي: الترويج الى اهداف الصهاينة ابتداء من كذبة الشعب المختار وانتهاء بموضوع احقيتهم بفلسطين لبناء دولتهم المزعومة.

Abstract:

Jacob Fichman is a Jewish poet, writer and translator of Russian origin, born in 1881. He received a religious education and was transferred between several cities in Eastern Europe. He has worked in several newspapers and publishing houses, and has trade union and political activities. Fichman. Studied Hebrew literature, influenced by Ahad Ha'am and Mendele Mocher Sforim in this research, we focused on the biblical figures used by Fichman. in some of his poems, such as "Rot, King David and Shimshon". These characters had a clear influence on the type of poems written by Fichman. If we take this subject, we see that the background of his teaching has the great effect of going into such subjects.

The reader of these poems goes to the world of myth and myth saturated with religious and political ideas, which ultimately pour in one crucible: the promotion of Zionist targets from the lie of the chosen people to the subject of their entitlement to Palestine to build their state.

השפעת הדמויות התנ"כיות בשיריו של פיכמן

מורה: עבד אל וואהב עבד אל גבר.

אוניברסיטת בגדאד/ פקולטת השפות/ מחלקת השפה העברית

הקדמה:

במחקר זה התעניינתי בנושא כל כך חשוב שהוא: השפעת הדמויות התנכיות בשיריו של יעקב פיכמן. פיכמן המשורר, הסופר, והמתרגם היהודי הידוע שנולד ברוסיה ב-1881 והגר לפלסטין ב-1912. ונפטר שם ב-1958. הוא היה מגדולי הסופרים היהודים שכתבו בעברית, יידיש וברוסית. פיכמן התמקד רבות בדמויות התנכיות, והסיבה לכך אולי הייתה הרקע הדתי והפוליטי. ומבקרים רבים רואים שהתעניינתו של פיכמן בדמויות תנכיות, בנוסף למאורעות תנכיים היו בהשפעת לימודו המסורתי, הדתי בחדר.

פיכמן, הנשאר תמיד נאמן לעצמו ולדרכו, לקול ולניגונו, נכנס גם לעולם קדמון ולוהט זה בצעד מתון, והוא הולך בו מעדנות. לא רצפות-אש בוערות ישא בידיו, ולא קול רעם יש בדברו. הוא היה האיש התנכי והמודרני בעת ובעונה אחת. הוא השקיף את תרבותו ולימודו המסורתי דתי באופי היצירות שלו, וגם כן הוא הושפע מהסופרים שקדמו לו ובני גילו, ההשפעה זאת הייתה ניכרת ברוב יצירותיו.

הדבר החשוב ממחקר הזה הוא שפוך האור על השפעת שיריו של פיכמן בקורא שלו, וביחוד דרך אופי הדמויות שלו.

מילות מפתח: יעקב פיכמן, דמויות תנכיות, שירים, השפעה.

מטרות המחקר:

1.לדון בנושא השפעת הדמויות התנכיות בשיריו של יעקב פיכמן.
2.לשפוך האור על אופי הדמויות שבשיריו של פיכמן.
3.לדון ברקע הדתי והפוליטי של יעקב פיכמן.
4.לדבר על הושפעת הקורא בשיריו של פיכמן דרך אופי הדמויות של יצירותיו.

שיטת המחקר: שיטת המחקר היא אנליטית, דדוקציה (אפרוט) ולרוב היא אנליטית סמיותית, מפני שאנו מטפלים בניתוח תמונות שגדושות בסמלים ורמזים וכוללות השראות למשוך את הקוראים ולהשתלט על רגשותיהם.

חומר ואובייקט: בעבודת מחקר זה שפכתי האור על הדמויות התנכות שבשיריו של יעקב פיכמן והשפעתן על אופי השירין האלה מבחינות שונות.

ובעבודת המחקר הזה השתמשתי בכמה שירים של יעקב פיכמן: השיר **"רות"**, קובץ השירים **"צללים על שדות"**, הפואימה **"אבל דויד"**, הפואימה **"יואב"**, ספר-שירה ופרוזה **"דמויות קדומים"**...וכו.

הדמות:

הדמות, בספרות ובאמנות, היא לפי רוב המבקרים, כל אחד מן המשתתפים ביצירה. ואנו מתייחסים לזו שנוצרה בסיפור, או בשאר ענפי הספרות. הדמות שבספרות נקראת **דמות ספרותית**, הדמות שבסרט קולנוע נקראת **דמות קולנועית**, ובטלוויזיה, היא נקראת **דמות טלוויזיונית**. וכאשר אנו מתייחסים לפיתוח ויצירת הדמות נקרא זה אפיון. ולרוב הדמות היא של אדם, וגם כן יש שם שקיימת דמות שאינה אנושית ביצירה הספרותית.(1)

סוגי הדמויות:

הדמות הראשית: היא הדמות שמופיעה באופן הרבה בסיפור. הדמות הראשית תהיה הציר שביצירה הספרותית והיא זוכה להבלטה ביצירה, וגם כן בעולמה הפנימי ביצירה זאת. הדמות הראשית עוררה את תשומת לבו של הקורא.

הדמות המשנית: היא הדמות שמצויה בסיפור פחות מהדמות הראשית. היא מיועדה לסייע לשאר מרכיבי הסיפור. וגם מיועדה לדמות הראשית במישורים שונים. הדמות המשנית מסייעת גם בבניית הרקע האנושי והחברתי שבסיפור. הדמות המשנית פתחה הדרך לדמות הראשית, וגם כן היא מסייעת לאפיון אותה דמות. מעמדה וחשיבותה קטן יותר. אנו רואים בדרך כלל שיש שם קשר שבין הדמות המשנית לבין הראשית.

הדמות העגולה: היא דמות שתהיה לרוב מורכבת ובעלת תכונות רבות. גם כן הדמות העגולה היא דמות שעוברת שינוי והתפתחות. לדמות זאת יש פחות שתי תכונות שסותרות ושונות זו מזו.

הדמות השטוחה: היא הדמות שלרוב בנויה סביב תכונה אחת בלבד. הדמות השטוחה היא לפעמים בעלת תכונות רבות. לפי רוב המבקרים הספרותיים, הדמות השטוחה תהיה כפופה לתכונתה ולא מתפתחת.(2)

יעקב פיכמן: קורות חייו ויצירותיו:

פיכמן נולד בשנת בסרביה ב-1881שברוסיה. הוא למד בחדר וקיבל גם שיעורים על ידי המורה יצחק זלוטניק בבית הוריו. פיכמן עזב את בית הוריו כאשר היה בן-14 כדי להשלים את לימודיו. אחר כך התחיל פיכמן לכתוב שירים בעברית וגם כן ביידיש וברוסית.פיכמן וכשחזר לביתו, הוא התמקד ללימודי היהדות. פיכמן התרכז בתנ"ך, במדרשי חז"ל, ולמד ספרות עברית בהשפעתם של **אחד העם ומנדלי מוכר ספרים.**

בשנת 1901 עבר לעיר אודסה כדי להתקרב לביאליק, לאחד העם, ואל ש. בן-ציון אותם העריץ, וגם כדי להמשיך בלימודיו. הוא החל לפרסם שירים ב"הדור" כתב עת בעריכתו של דוד פרישמןובעיתון לילדים. וכך נוצר הקשר שלו עם סופרי פולין: דוד פרישמן, י.ל. פרץ, נחום סוקולוב ועוד. בשנת 1903 עבר למרכז הספרותי הפעיל (ורשה). הוא החל לפרסם עמה יצירות (שירים ומסות) בעיתון "הצופה".

פיכמן הוזמן לשמש כמזכיר "העולם", הבטאון של ההסתדרות הציונית העולמית, שהוצאתו נתחדשה בווילנה בשנת 1908. ומשם עבר לאודסה, והוזמן בשנת 1912 לארץ ישראל על-ידי הסתדרות המורים.

פיכמן נשלח ב-1914לגרמניה. כדי לערוך ירחון עברי, שעמד לצאת לאור שם, במטרה להעבירו אחר כך לארץ ישראל, אך נאלץ להישאר במקום, מאחר שפרצה באירופה מלחמת העולם הראשונה. עם תום המלחמה, נדד בארצות אירופה וחזר לארץ ישראל רק באביב 1919. ב-1958 הוא נפטר ונקבר בתל-אביב.(3)

יצירותיו:

בבואות : דברי-בקרת: ספר ראשון (אודיסה : מוריה, 1919).

יוסי נוסע לארץ-ישראל (ירושלים: הלשכה הראשית של הקרן הקימת לישראל ; תל-אביב : אמנות, 1931).

ימי שמש: קובץ שירים. עם עובד (תל-אביב 1934).

צללים על שדות: קובץ שירים (תל-אביב: דביר 1935).

יקטן בתל-אביב (תל אביב : שטיבל, 1936).

הפואמה ''רות'' שטיבל (תל-אביב 1940).

דיגים על הירקון (תל אביב : עם עובד, 1943).

פאת שדה: שירים (ירושלים ותל-אביב : שוקן, 1944).

אבל דויד: פואימה. דביר (תל-אביב 1946).

יואב: פואימה. דביר (תל-אביב 1947).

דמויות קדומים: שירה ופרוזה (ירושלים: מוסד ביאליק, 1948).

אמת הבנין: סופרי אודיסה (ירושלים: מוסד ביאליק, ١٩٥١).

צללפונית: פואימה. שטיבל (תל-אביב 1953).

שמשון בעזה: פואימה. דביר (תל-אביב 1955).

בטרם אביב: מסות (תל אביב : מחברות לספרות, תשי"ט 1959).

מושג השירה המודרנית: מסות, דיוקנאות, רשימות (תל אביב : אגודת הסופרים בישראל ליד עקד, 1982).(4)

השפעת הדמויות התנ''כיות בשיריו של פיכמן

פתיחה:

יעקב פיכמן, שהגיע עתה לגיל-שיבה בחייו ולגיל-עצה ביצירתו, קנה את מקומו-כבוד בספרות העברית בזכות שתי תרומות יסודיות אשר נתן לה, הלא הן: השירה הלירית, הענוגה והנוגה, והמסה הבקרתית, המעודנת והמלוטשת, שיש בה מכל סגולות שירתו.(5)

בשתיהן כאחת נתגלה כסופר עדין-טעם ודק-ניב, ההולך לו בשבילו הבודד ושר לו, לעצמו, את שירת נפשו המתפללת, שירת תפילה זכה, השומרת על קיצור-האומר שלה כשם שהיא שומרת על טוהר הצליל שלה.(6)

כמשורר אינדיבידואליסטון ראה את תעודתו ביציקת מטבעות-שיר, שצליל להן כהד בודד וגווע בעולם זר ורחוק אשר לו, למשורר, כאילו אין שייכות לו. ובאחד משיריו הראשונים ישיר לאמר:

לא בית לי וגורן, לא כרם ולא פרי,
איני נושה באיש פה ואין איש נושה בי.
אני רק עובר-אורח בארץ-פלאים זו,
ופגעי יום ידעתי לא יכבדו מנשוא. (צללים על שדות).(7)

ולאחר ששר ככה אמר לעצמו: **"אתייצב מרחוק ואראה מה יהיו חלומותם"**. ואמנם כן, הוא מתייצב מרחוק, או הולך בצדי דרכים, ושר לו שירת נפשו, ושירת עולמו ונופו. כי הוא, הנוף, היה לו תמיד היסוד, והאמצעי הנאמן ביותר, להשגת-העולם ולהרגשת-החיים. אבל אפילו הוא, המשורר האינדיבידואליסטי והסובייקטיבי, לא יכול לעמוד בנסיון יחידותו ובדידותו, וכעבור שנים פותה ונמשך גם הוא לסור זמן-מה מדרכו.

דמותה של רות בשירתו של פיכמן

מי היא רות: רות המואבייה היא דמות מקראית ,הגיבורה העיקרית של מגילת רות ,והסבתא רבתא של דוד המלך.

דמותה החסודה והענוגה של רות, זו הרכה והזכה שבשני-התנ"ך, קסמה ללבם של המשוררים והאמנים מעולם. כל אופן הסיפור של מגילת רות, המלאה טל-בוקר ואהבת-חסד, יצר מסביב לגיבורה הראשית אווירה צלולה ושקופה, השקויה מתיקות-חיים ורעננות-ראייה. וטבעי ואופייני הוא הדבר שגם פיכמן יימשך אחריה, אחר חינה וחסדה, אחר צניעותה ושלוותה, ויקדיש לה שורות-שירה ענוגות ומתרוננות, המלאות המיית-נפש ורינת-לב, וגם אהבה וחנינה.[8]

וכדרכו בקודש יספר לנו בגילוי-לב של התוודות, כיצד הופיעה אליו דמותה של רות: **"ברכבי עם שקיעת החמה בראשית ניסן מירושלים לבית-לחם, נדמה לי, שאני רואה ברור בהרי מואב הרחוקים, שנראו כל-כך קרובים, את הנקודה, ששם עמדו נעמי ורות לאחר שנפרדו מערפה, ובצאתי באפלולית הערב מבית-לחם, האמנתי שאני רואה במשעול שבין הזיתים את צלה האוורירי של רות ההולכת אל גורן בועז. ואולם הפעם הלך וצמח בי צמיחה אחרת, חדשה, ובערב אחד מימי המלחמה, בטיילי עם חברי באודיסה, רמזתי לו על רצוני להביע בדמותה של רות את נפש הגר, שנתחדש לאהבת-אדם ואהבת-אלהים בדרכו על אדמת חלומו-מעין גלגולי הנפש של השב בימינו אל המולדת"**.[9]

הרי שניתנה לו פה הזדמנות יקרה מאוד-לשיר על אשה שהיא כלבבו ועל ארץ שהיא משאת-נפשו בעת ובעונה אחת. כי זאת לזכור, אותם הימים אשר בהם כתב את "רות", היו לו עצמו ימי שיבת-ציון שלו. וכפולה היתה השיבה הזאת: שיבה אל הארץ, שהיא ארץ התנ"ך, ושיבה לתנ"ך, שהוא ספר-הארץ.[10]

מכל אילן מלבלב וניר פורח, מכל גבעול דק ומכל ציץ רך, אשר נתגלו לעיניו ודיברו ללבו בשדות יהודה והגליל, עלו לאזניו ונקלטו בנפשו צלילים והדים מספר-הספרים, אשר בו נחתמה לעולם דמות הנוף של ארץ-החלום.

וכן אנו רואים, שכל אותם צלילים הומים, שהיו מרחפים אז כחוטי-כסף של סוף-קיץ בשיריו הליריים הקטנים והבודדים על הארץ, לאחר שבא בה, נתלכדו ונשתזרו פה, ב**"רות"**, לרקמה אחת, מסביב למערכת דמויות חביבות, החיות בזכרוננו מימי הילדות הרחוקים.[11]

אנו קוראים את שורות-הפתיחה של הפואימה, והן של נעמי, הטוחנת בבית-לחם- נקרא היטב-היטב:

השמש רך. הגבעות מאדימות, וים-המלח עטה אד-ערבים.
מה-קודר עמק-מוות זה ובודד ברדת ליל על שדותיו העזובים !
אך פה, במשכנות מולדת, יגון הערב ינעם. לכבוד רות.
הארץ, בה העולם נגלה תחילה, לאחר נדודי חיים ואבדות. (רות)[12]

כאן מוצאים אנו את כל הסממנים השיריים וכל צירופי הלשון האופייניים כל-כך לשירתו של פיכמן: שקיעת שמש, ואד ערביים, וקדרות עמק-מוות ובדידותו, ושדות עזובים ברדת עליהם הליל, ויגון-הערב שהוא נעים, וצל-הארץ שהוא מתוק-צל הארץ, אשר בה נגלה לך העולם- ונדוד-חיים ואבדות.

כל אלה ניתנו בעמוד הראשון, בדברי הפתיחה של הפואימה בפי נעמי, שיצאה וחזרה, ריקה ועצובה-וצלילים אלה עושים את המוסיקה הפנימית של האידיליה, הם מהווים את חוטי הרקמה של השירה הרווה, הכובשת את הלב ביגונה הכבוש.[13]

וכן נשמע את הדי השירה הזאת, של כוסף-נפש ואהבת-ארץ, של חמדת-חיים ונועם-יגון, עולים מדברי-השיר של בועז **ורות**. האיש החי מפרי האדמה והמחייה אותה בעמל-ברכתו ובשלימות אופיו, האשה הישראלית ששבה אליה רוקם מארץ נכריה, מקום שם שיכלה את בניה על אביהם, ואפילו האשה המואביה הבאה בפעם הראשונה לארץ החדשה והמופלאה בעיניה.[14]

כולם כאחד שרים את שירת הארץ באהבה ובדבקות, כתפילה. ואפשר להציא קטעים רבים מן הפואימה הזאת ולקבעם, כדברים עומדים ברשות עצמם, בתוך ספר שירת הארץ- מבלי להזכיר ומי אמרם, ומי ומי שרם, ונכיר את משוררם.

צריך לנו לחשוב שפיכמן, משורר הנוף והארץ, בחר בנפשות הפועלות של "רות" אך ורק לשם מטרתו שלו ה"אנוכיית", כדי שיהיו הרבה פיות לשירתו והרבה גילויים לתפיסתו. הוא בחר **ברות**, מחפצו לתפוס את מהותן, לעמוד על סוד נפשן, ולהאיר את פלא האהבה הגדולה. וכשם שהוא משתמש בכל הנפשות הפועלות שלו, לשם מתן ביטוי לאהבת-הארץ ולאהבת-האשה, כן הוא משתמש בהן, ובכל האמצעים שבידו, לצור צורה ולתת דמות לאותה אשה, שבשלוות-נפשה היא גוזלת תמיד את מנוחתם של המשוררים.[15]

כן, זר הוא לי. לא רוך העלם לו עוד.
כצל היער זקנו, ובעיניה של רות
כשקט יאורות עמדו מזרמתם. (רות)[16]

רות מופיעה ומתגלה לנו פה באופן ישיר ובאופן בלתי ישיר, כבשתי אספקלריות- שלה ושל זולתה, בדברי-התום המלבבים שאנו שומעים מפי עצמה. כי סיפור-המעשה הרי ידוע לכל קורא, ובדרך הסיפור הישר קשה פה לחדש, ביחוד למשורר לירי, המבקש קודם כל דרך למצוא ביטוי למצבי-רוח, לתיאורי0נוף ולתנועות-נפש. נשארת איפוא הדרך הנאמנה ביותר, של תפיסת הדמות הסבילה והשקופה, דרך הרחשים והתגובות, שהיא מעירה בדבריה הצנועים והחסודים, בלב רואיה ושומעיה.[17]

כלומר: הדמות השקופה נראית לנו בכל בהירותה עוד יותר בשעה שהיא משתקפת בנפשותיהם של האנשים הסיבבים אותה. **רות** הדמות ששמה תנ"כי השפיעה ברגשותיהם של הקוראים. ואנו המשתכלים רואים בה את הבבואה שלה, בכל מלוא-קומתה-יופיה. וכן הולך המשורר וטווה אחד לאחד חוט לחוט וקו לקו, עד שמתרקמת ועולה לנגד עינינו הדמות הנכספת של **רות**.

אלה דברי הגבור נעמי, בלשונו של פיכמן, על רות. וגם הבחורים המלקטים בשדה-בועז נתרעדו להופעתה, מרגישים הם שעמה בא השפע, ובאשר הלכה:

שם השבלים שחתו מזרע, שם המגלים צלצלו כשיר.

ובאשר הלכה בורכה תנובת שדה, באשר היתה בורך עמל-איש. (רות)[18]

כשהיא היא באה- באה חדוות-שקט, באה שמחת-לב. וכשהיא נפקדת מתרוקן השדה כשם שמתרוקן הלב. גם השדה כהלב עזוב הוא וחדל מראהו, "כאילו יעגם גם הוא למואביה החמודה". ובועז עצמו ? זה האיש כבד-התנועה וכבד-ההגות, שאת כל לשדו ואת כל אהבתו נתן לאדמתו, זה שידע רק את **החן לארץ במלוא ימי הריונה**, אבל לא **את חן האשה במלוא ימי הריונה**, זה האומר על עצמו:

יש נדמה לי, כשדי חירבון אלה

גם און-לבבי נדם במסרתים

גם חיי שקטו-קפאו. ימים רבים- (רות)[19]

מאז ראה את רות אשר בראשה החביב ובפניה החומים-זכים שנעשה כל עין ושיוותה על כל הנוף. והוא שותה את לבנת-דמות, את יגון-עיניה. הוא נראית לו, דרך משקפי-השרה של פיכמן, כ"עופר שדה" והיא מתחננת לפניו: אל נא תדפיק על שערי לבבי החתומים ! או כ"גבעול-שדה זקוף", היא נדמית לו, הכופפת את גזרתה הענוגה לרוח היום, וכורעת לארץ.[20]

כן דולה המשורר ממעמקי באר-שירתו של פיכמן את כל סגולות-ביטויו וצירופי-לשונו, לצור בהם את צורתה של רות ולחתום את דמותה בשיר. הוא הולך בעקבותיה כל הזמן, הוא שומר על כל צעדיה, הם "פעמי בת-מלך". הוא רואה בה את האשה אשר גם ב"ענייה תרחיק את כל נקלה בסתר-יופיה", ונושא לקראתה את אלומתו ברינה. פיכמן מצא באשה הזאת, כנראה, את אשר ביקשה נפשו השירית בהשפת רקעו הדתי מסורתי, ולרוב הוא השתמש בשם **"רות"** בהושפעתו מת"ך.[21]

רות העמיקה את כל סגולותיה, והגדילה את חינה ואת חסדה בעיני המשורר. כי לא פחות משיש בה בפואימה זו הנהייה והכמיהה לניחומים על אבדת-הנעורים. יש בה גם, ובמידה לא-מעטה, מעין הרגשת "אושר באסון", שגם היא אופיינית לשירתו של פיכמן. אמנם רות תופסת את הענין ומבינה שבועז יהיה לה "עץ יפה-דליות, אשר בצלו יחסה נודד-דרכים", אך נשמתה עוד מלאה לבלוב אושר היה, על נתיב חייה עדיין פרוש הצל היקר של אהבתה הראשונה.

רות היא בת לאותה משפחה אנושית חולמת, שבניה אוהבים את הרחוק יותר מן הקרוב, את הנכסף יותר מן המצוי, ולפיכך יקר לה כל כך ערבה, ההולך ומתרחק מיום ליום. והעתיד אף הוא יקר לה משום רחקו. כי מרחוק הוא מושך, הוא קוסם, הוא מבטיח, ואילו מקרוב הוא נעשה כמעט הווה, קסמו סר וחוטי-חלומו נקרעים.[22]

בעצם הליה האפל, אשר בו היא הולכת אל בועז, היא חולמת על מחלון, אשר אותו אהבה ואותו תאהב כל ימי חייה. כי אין תמורה ואין כפרה לאהבה הראשונה. היא אהבתו כשהיתה נערה צעירה **בארץ מואב**, והוא נגלה עליה ככוכב-אושר **מיהודה.** אז כרעה כשבולת תחת אשרה, ותהי כילידת **ארצו**, כאחותו. ומכיוון שהוא היה תמיד מלא געגועים על **ארץ-מולדתו**, נמשכה גם היא לשם. ובצאת נשמתו, ידעה והרגישה שיצאה נפשו לארצו, ותקלוט ותספוג לתוך נפשה היא את כל אהבתו הגדולה לארץ-מולדתו.[23]

הנאמנות הזאת לאהבה הראשונה, נאמנות-האלמנות, חיה בה גם עתה, ערב ביכורי-אהבתה עם בועז, לא פחות משחיתה בה בימי-אבלה הראשונים **במואב.** כי תאמר **רות בלשונו של פיכמן:**

יש ברכת-אל, באלמנות-עולמים בה תזכה נשמת איש.

הנושאה קרבה, את ראשית אהבתה החתומה.

כשאת אדמה תנובות-סוד בחורף, וכאשכר יקר אבל אבדתה. (רות)[24]

ושירת האלמנות הזאת לא נדמה כמעט עד הרגע האחרון של חוויית-הלילה, ועד הקטע האחרון שבשיר. אמנם בשעת ההתרה, בשעת המילואים, אנו רואים-לפי מצוות הסיפור הקדמון ולפי חוקי הסיום הקלאסי- והנה מתקרבת ובאה **רות** אל הגורן, הוא גרנו של בועז, לתת לו את מתנת נעוריה, את מתנת אהבתה. והרגשה לנו, שאשה אוהבת דמות אדם מת צועדת אל מזבחה, להקריב את עצמה, את גופה אם לא את נשמתה, קרבן-אהבה, לאיש חי, כדי לקיים מצוות-חיים ולבנות **בית בישראל**, אשר ממנו תצא בעתיד מלכות **בית דויד.**[25]

<u>**דויד המלך ויואב ברחבי שיריו של פיכמן**</u>

המדרש הזה, על הסתלקות השכינה **מדויד המלך**, שימש לו לפיכמן יסוד לשתי הפואימות שכתב על חיי המלך-המשורר. האחת היא **"אבל דויד"**, והשניה **"יואב".**

בשתים אלה, המצטרפות לאחת, בזכות הרעיון היסודי המשותף להן לשתיהן, שאף המשורר לחדור לתוך נפשו הסובלת של דויד, המלך-המשורר, ולראותו ברגעי המשבר הגדול שבא עליו. משבר זה, של הסתלקות השכינה, בא בעקב הקללה שקילל נתן הנביא את המלך, בעד גזילת "כבשת הרש" שלו. אבל לכל המסתכל בענין זה מתוך בחינה שירית-פילוסופית ברור, שאין הסיבה הזאת המכרעת. כי עם כל חשיבותה הרבה ועם כל עומק משמעותה המוסרית הרי אינה אלא גורם מעשה אחד, אחד מני רבים בחיי אדם גדול לוחם וחולם, מלך ומשורר.[26]

יש שלשלת של מעשים, יש התפתחות של דברים, שבסתרם לנה הסתירה, שבמעמקיהם צפונה הטראגיקה של החיים ושל היציאה-ושל היצירה- ואלה המעשים והדברים, הנסיבות והמאורעות, משתרגים ועולים עליו על איש שנפל בחרמם, ובבוא השעה הגורלית. בפואימה "אבל דויד", פיכמן מתמק ברוב פעילותיו של דויד המלך.

זאת מנת מלכות, היות גלוי לעין תמיד.

גלוי לעין האוהבת, דויד היה הגבור. (אבל דויד)[27]

כל הפואימה **"אבל דויד"**, הניתנת בגוף ראשון של דויד המדבר, הוא שיר-ווידוי של המלך, שעייפה נפשו למלכות וחזון-השיר נסתם ממנו. חזון השיר נסתם לא רק מפאת קללתו של הנביא, כי אם גם, ובעיקר, מפאת קללתה של המלכות, הגוזלת מן האדם

(המולך) את פנימיות חייו, את צניעות צעדיו, את אמת לבו. במלכות יש בגד ותככים, יש מרמה ומעל, יש שפיכות דמים ואכזריות, כי בשעה שהצר שם עליך מצור ורוצה להכריעך ולהשמידך ואתה עומד במערכה ומנצח על החיילות, כולם יש לך דרך אחרת מזו של השבת מלחמה שערה, של הרג תחת הרג ורצח תחת רצח ?.[28]

הם מחלקים את בשרו　　　ביניהם נתח-נתח.
הם מדליקים את שארית שמנו　　　ומתחממים לאשו הלוחשת.　　　(אבל דויד)[29]

לא רק שונאי-חוץ יארבו לו למלך תמיד. גם מבפנים יראבו לו שונאים ויריבים, בוגדי-בגד ומועלי-מעל, מתוך ידידיו ובני-ביתו שומרי נפשו.

המשורר שבמלך בוכה על תפארת החיים אשר הלכה ואיננה. כי מה הם החיים אם לא האמת שבהם, היופי שבהם, הפשטות שלהם ? ומה היא השירה אם לא האמצעי לתפוס אותם, את החיים, בשלימותם, בעמקותם, באמנותם ?.[30]

בזרוע אל את כל　　　חגווי-עולם רינה
ורוח ממסתרים　　　בכף נרדם נוגעת
וכל גוש-ליל　　　נגן אז ינגן　　　(אבל דויד)[31]

בשעות כאלה היה מתעורר כנורו, ומנגן מאליו. זהו כנורו של **האדם-המשורר,** החי עם היקום ומחייה את כל אשר סביבו. אז, בשעות רחמים שכאלה של לילות-ברכה-וחנינה, היה המלך-המשורר שר ממלוא-חייו. הרוח מצפון באה ונגעה בו בלאט כיד אוהבת, ויתעוררו נימי נפשו וכנורו, והתרונן בו נפשו כשלהבת ומעתרת האון אש שטפתהו לא יכול עוד לנום על יצועיו.[32]

כל סחי-אדם נגרף　　　מזוך צליליה של השירה
והחלאה אשר תארוב　　　בסתר לכל, לכל
לא תעיז לגשת　　　ולטמא את הטהרה.　　　(אבל דויד)[33]

השירה מטהרת, השירה מזככת. כי בה נפתח לאדם השער אל גן-העדן של החיים, כלומר-אל האמת הטהורה, אל הראייה הזכה, אל הנצחי והיסודי של החיים על אדמות, אל זה שהוא גם אנושי גם אלוהי. וזהו היסוד, וגם הברכה, של רוח-הקודש, שבזכותה ובכוחה רואה האדם את החיים באורם האמתי, באורם העליון.[34]

באור השמש ובאור הירח　　　ברעש העלים שעל העצים
ובראש הצמיחה שבתוך השרשים　　　בהשרת הצבעים של מראות-הנוף
בעושר הצלילים של זמרת-הצפרים　　　בזיו-הים וזיו-השדה　　　(אבל דויד)[35]

בכל הגילויים הפשואים והמסתוריים של החיים חי הוא, **האדם, המשורר, החוזה, המולך על עצמו ועל גורלו,** ומתוך כך הוא מצטרף גם למשפחה האנושית הגדולה, ובונה את החיים הטובים אדמות. אבל מה שניתן למשורר עני, למשורר הלך על פני דרכיפ, לא ניתן למשורר מלך, שדאגות המלכות ירדפוהו ביום ובלילה, ורעש החרב יחריש את לחש השירה. ומכאן **האבל** הגדול שלו, של **דויד המלך, הרוצה להיות משורר,** ורוח-הקודש נלקחה ממנו.[36]

פיכמן, שדרכי-השירה נהירים לו יותר מדרכי-המלכות, ושיגון-השיר מתוק לחכו יותר מכל מתקי-החיים, העניק לו לדויד, בפואימה זו "אבל דויד", מכל סגולות השירה שלו, בשפע וברוויה, **האבל** הזה, על הסתלקות השכינה, נהפך לו לאובל-שירה שוטף, שכל צבעי הלך-הנפש השירי משחקים בו, ושמרינת-גלוי ולחשי-מימיו עולה אלינו **שיר מזמור,** המופיעה כאן לא רק כראי-האמת של החיים, כי אם גם כתכליתם העליונה והאחרונה.

אכן, גם כאן נשאר נאמן לעצמו, ועטף את דויד שיראים של שירה לירית דקה וחודרת, העושה אותו-אפילו בימי הסתלקות השכינה שלו-כינור מתוח המתרעד לכל מגע קל. וההישג הגדול ביותר של הפואימה הזאת, מבחינת השירה בלבד, הוא שהמשבר העובר על המשורר, על כל משורר, בשעת הסתלקות רוח הקודש, מתואר כאן בחסידות ובדביקות, ובאמונה תמה, כאילו היה כאן לפנינו לא מחזה שקיעה וירידה ח"ו, כי אם מחזה עלייה וזריחה. והפרדוכס הזה, של תפיסה שירית וביצוע אמנותי של הסתלקות שכינה. **לפעמים אנו חושבים שפיכמן מתלבש בבגדי דויד המלך.**[37]

וכן חוזר בית דויד אל סדרו ואל ניגונו-המלך חולם ומנגן, ושר-הצבא חוגר חרבו ויוצא למלחמה, לשם הדורות הבאים..

דוד, דוד, היום יאדים נגדינו
וייף זעפו מכל הימנוני ליל.　　　(אבל דויד)[38]

ואבל דויד אבל הוא, גם עתה, לאחר שחזר אליו רוח הקודש, והכנור התחיל מתנגן שוב, והשירה נגמרת לא בדברי דויד, אף לא בהד, או צליל מנגינתו, כי אם בדבריו של פיכמן. הלכו כל הימנונים- והופיע הזעף האדום של יום המלחמה. התהום בין המלך ושר-הצבא לא נסתמה, לא נסתמה. ומי יודע אם תסתם פעם לפני בוא אחרית הימים.[39]

ב"יואב" חוזר פיכמן אל הענין הזה, של **אבל דויד,** לאחר שנגמר, כלומר לאחר שתמו 22 שנות הסתלקות השכינה. ועלינו לראות עתה בנחמה: בחידושה של רוח-הקודש. ואמנם רואים ושומעים אנו כאן לא את דויד עצמו, אשר היה הגיבור היחיד בפואימה הראשונה **"אבל דויד"**, כי אם את האנשים הסובבים אותו, החיים בכוחו ומוארים באורו. כאן- **בניהו ועמרם,** שומרי-הסף, **בת-שבע** המלכה **ונתן הנביא,** ולבסוף- **יואב,** שעל שמו נקראת הפואימה.[40]

הם מופיעים בשעת הפלא הגדול, בשעת תשובתה של רוח-הקודש, כשכנורו של דויד מתחיל מתנגן שוב. להם, לשומרי נפשו של דויד, לא היו השתתקות הכנור והסתלקות השכינה אלא תוצאות של קללת הנביא על חטאו של המלך, אך זה ולא יותר. ועתה, כששב הכנור לניגונו, סימן הוא שסרה הקללה וכופר החטא. והכל על מקומו יבוא עתה בשלום.

אמנם הוא היה המקלל　　　ובשל קללתו נסתלקה רוח-הקודש מדוד
שנות-הקללה, כמנודה　　　לא יבורך האיש אשר קילל !
אומר הוא לבת-שבע　　　אתפלל יום-יום, ולילה-לילה　　　(יואב)[41]

נתעורר עולמה הנרדם בה, ונדמה לה שאתו נתעורר כל העולם כולו, כי "מי יירדם בשוב ובהעתיד שחר כנור דוד ? ואמנם, לאור קו האור החודר ונופל עליה מחדרו של דוד, ולמשמע הצלילים החדשים העולים מכנורו שם, היא רואה את דמותו של **נתן הנביא**, המופיע גם הוא למשמע הפלא שנתרחש. **ובת-שבע** אף היא נתעוררה ובאה לקול הכנור המתנגן. כשם שהאהבה עוררה את השירה, כן-מאמינה היא-תעורר השירה את האהבה מחדש. כי קשורות השתים זו בזו קשר-עולם.[42]

אהבה מפרנסת את השירה, והשירה מקיימת את האהבה. ובת-שבע, שבעטייה באה הקללה, היא הראשונה להרגיש באושר סיומה (של הקללה) וברמז חידושה של הברכה. מרגישה היא, ש"כל זעווה טובעת בנגינה", כי יודעת היא, גם היא, שהשירה מזככת ומטהרת את הנפש.

והנביא הזקן שקללו באה **וגם הגיעה לקצה בעודו בחיים**
מקשיב לקול הכנור המתנגן **ויודע שרות אחרת נושבה בו** **(יואב)**[43]

לא רוך לו לזמר הזה, ולא מתק אהבים בו, לא שיר של לילה הוא, כי אם שיר של יום. לא שיר-חלום של חולם צעיר, שלא טעם עוד ממרי החיים, כי אם "שיר של יום עולה, יקיצת גבר, יליל אדם הקיץ רעב לטרף, רעב-אדם לכוח-שיר הקרב". וכאן מופיע איש-הקרב, **יואב.** יואב הוא ה"אני" השני של **דויד.** הוא כולו-ממשות, גבורה, תאוות-כיבוש וקנאת-מלכות.[44]

אמנם גם לו קסם תמיד כנורו של דויד, אשר צליליו הרתיעו פעם לב-עולם. וגם הוא התאבל באבל-דויד על שנלקחה מאתו רוח-קדשו, אבל אבלו אחר היה, פשוט יותר, ארצי יותר, צבאי יותר. הוא ראה בו כנור כלי-סיוע לחרב, אמצעי ממתיק את מרירות הקרב. וכשנאלם הכנור-לא בכה יואב על השירה שנדמה, על השכינה שנסתלקה, כי אם על הכוח אשר דלל, על הגבורה אשר נשתה.[45]

הוא-ההיפך מן המשורר. ולא כדויד יודע ומאמין הוא, שהוא הפורפוריה יקר יותר מזיו הדשא, ושרביט המלך חשוב יותר מחליל הרועה-והמשורר. אמנם יודע הוא את דויד מנעוריו, והוא אוהבו והוא נאמן לו תמיד. כל חץ הפוגע במלכו פוגע גם בו. כל פגע המוצא את אדונו מוצא גם אותו. אבל כמו כן יודע הוא, שמעולם לא ניתן הכתר בראש גבר. ויש לשלם את המחיר, את כל המחיר הנדרש בעד נזר-המלכות. ואם גם כבדה היא העטרה הזאת, יש לשאתה, ואם גם ביסורים גדולים, כי "אין להפיל שבט-מושלים לארץ".[46]

יואב איש הצבא **קנאתו קנאה לכתר**
היה בצלו של מלך **וגורלו הוא גורל מלכו.** **(יואב)**[47]

הוא לנפשו לא שאל מאומה, וכל כיבושיו אשר כבש בימי חייו לשמו ולתפארתו של דויד כבש, וישמח כי יקרא על שמו כל כיבוש וכל הישג. דויד עייף משאת את הכתר, כי בנפשו נלחמו השנים- המלך והמשורר- ואילו יואב לעולם לא ייעף להלחם ולסבול לשם הכתר הזה והאיש המוכתר בו. זה גורלו של איש-הצבא, שהוא עצמו לא למלכות נוצר, כי אם לשמירה על המלכות. כי בנפול הכתר מעל ראש המלך- עוד יישאר משורר, ואולי עוד יגדל אשרו אז. אבל יואב החייל יודע, שבנפול הנזר "רק לי יאבד לנצח, רק לי יאבד הכל ללא שריד".[48]

לפיכך הוא שמח כל-כך על חידוש הנגינה של כנור דויד, כי בזה יראה את חידוש שרביט-המלוכה ואת התקווה ללכת עתה לכיבושים חדשים. אבל, עם כל חיבתו לשירה יודע הוא מאוד, שאין להאריך בשיר הבוקר, בעוד האויב פשט בגבול יהודה. ואם כי קשה לו להחריש את שיר **"אבל דויד"** בצחצוח חרב וברעש גדודים-הוא בא ומחרישו, בא ומפסיקו, כי שומע הוא את קול התרועה של האויב הפורץ לכיבושים. והוא יוצא בשם המלך ובכוחו, למלחמה ולכיבוש. לא לעצמו, ואפילו לא למלך, יכבוש, כי לא לנפשו נכבוש- אומר יואב **"דור מנחיל אינו נוחל"**. רק הבאים אחריהם הם יהיו הזוכים, והם יקימו לאלהים זבול תפארת, והם יהללוהו בחליל.[49]

שמשון הצעיר בין שני עולמות

בפתח הדברים האלה שואל המבקר, ואתו כל קורא הוגה, שאלה אחת ושתים: **למה בחר פיכמן** בדמותו של שמשון, לשיר עליו בשתי פואימות מיוחדות: **"צללפונית" ו "שמשון בעזה".** מה לו לפיכמן הרך ולשמשון העז ? מה לו למשורר הלירי, שחוטי-הרקמה של שירתו הם כחוטי-משי דקים, ולאיש שסמלובדמיוננו וזכרו בתולדותינו הם- הכוח הגופני האדיר, גבורת-השרירים המכניעה ? לשם מה הלך פיכמן אצל שמשון ? מה ביקש בו ? מה מצא בו ? שאלות אלה נשאלות בפתח-הדברים, אבל לא בסיומם. כי לאחר שמסיים הקורא את שתי הפואימות, מתברר לו העניין יפה-יפה, והוא רואה מראה אחד אפית: **גיבור-השיר** מופיע באור חדש, ואילו **משורר-השיר** מופיע בדמותו שלו, כי נשאר נאמן לעצמותו.[50]

כלומר: הפעם עמד המשורר על עמדו, ולא שינה את מהותו ואת קול-שירו, מחפץ הסתגלות לנושא ולדמות החזויה שלו, כי אם-סיגל את הדברים ואת הנפשות הפועלות למערכי לבו הוא, למאוויי-נפשו שלו ולדרכי-תפיסתו-ושירתו, שהוא הלך בהן כל הימים. מכיוון ששמשון הוא איש שונה, הוא גם נעלה יותר. והוא נעלה, משום שעליו הוטלה תעודה נעלה מאוד, תעודה של גאולה, וכל גואל בודד הוא. וכה תאמר האם למנוח:

הוא לא ידמה לכם, **על כן יכשר**
לגאול אתכם **להיות לכם מושיע !** **(צללפונית)**[51]

המשורר, היודע את כוחו ואת תחומו, את דרכו ואת ניגון-נפשו, אינו מסתבך פה בכל הסבך האגדי-מיתולוגי של מעשי-הגבורה אשר הראה שמשון לאחר התגלותו, ושל סיפורי-העצב על מעשה דלילה, שבחרמה נפל ובגללה ירד אל תהומו. הוא מבקש ומוצא את **"המקומות הרכים"** בהופעה הפלאית של שמשון, את רגעי-החלום שלו, את יסודות-הרוח שבחייו. הוא תופס את שמשון בצעירותו, בעוד טל-בוקר, בוקר חיים, לו על קווצותיו וסוד-העתיד נרדם בתוך נפשו.[52]

אנו רואים פה את שמשון כצעיר רודם, המתעורר מתרדמתו, ורואה את העולם מתוך תמיהה שירית, מתוך הרגשת מבוכה ראשונה, מתוך תסיסה מתוקה, של כוחות-גוף וכוחות-רוח, של אהבת-אם ואהבת-נערה. הוא איש בעל תעודה, הוא איש בעל משא, אבל מהיותו צעיר אינו יודע עדיין, ואינו מבחין עוד, בין תעודה קטנה לבין תעודה גדולה, בין חפציה פרטית לבין משאלה כללית. הוא אינו מבין עדיין, שהמשא אשר הוטל על שכמו הוא לא רק משא גופני, כי אם גם משא רוחני, חזון, כמשאם של הנביאים, שבאו אחר כך, ונשאו את משאי-חזונם לימיהם הם וגם לאחרית-הימים.[53]

בֵּינֵיכֶם אֵין לְהַפְרִיד לָנֶצַח הבד יינק תמיד גם כאשר
ישגה מאוד, מני שרשו הוא בן לך.
אשר רוקם קרבך ולא ידעת ואשר העלמת ממך ולא הגית
מתוך דמו יזעק עתה בקול גם כי ימרה את פיך, לך יישמע (צללפונית)(54)

שמשון נראה פה, באספקלריה השירית של פיכמן, כצעיר טראגי, שנבחר מאת ההשגחה להושיע את עמו, אבל כליו וכלי-זיבו הם לא רצפת-האש שנלקחה מעל המזבח הצורבת את שפתי הנביא ומציתה אש בלבם של השומעים, לא הדבר הנבואי, הבוער כאש בעצמות, כי אם-הכוח הגופני, שרירי-הברזל השוברים כל מחסום וכל נגף, כל שונא וכל חיה. אבל אם האמצעים שונים הם-הרי המטרה אחת היא, ואחת היא התעודה. המשא הכבד הזה, המוטל על שכם הגיבור הגדול, הוא גם משא-רוח, משא נישא, שהשיאו ד' אלהי-צבאות, צור ישראל וקונו, הרואה את ענות-עמו והרוצה והצילהו מידי טורפיו, מידי זדי-אריות.(55)

כוחו זה הוא כעין תשלום ותגמול בעד החולשה הכללית של עמו. כל העם רפה-כוח הוא תחת יד-שונאיו, ורק אחד ניתן הכוח העל-אנושי להכות את אויביו ולמחצם. וכוח פלאי זה מעורר חרדה ברבים מאנשי-צרעה. יראים הם מפני "עודף-הכוח" הזה שחננו אל בו, ושאין לו מתג. ומי יודע אם לא ימים שואה על העם, לאחר שיתגרה למלחמה בשונאיו-ולא יצליח, ולא יציל. ואפילו יעל האהובה, הצעירה החכמה, יודעת להגיד ש"כל כוח הוא חטא, אשר לא ייסלח", כי היד המשחררת גם עולבת, היא עולבת את החלש, שמומו מתגלה לעין העולם למראה הגבורה הגואלת של היחיד הנבחר.(56)

זו היא דרך החגבים מאז מעולם, הרואים את דמות הענק מופיעה בתוך עולמם. וזה הוא גורלו של איש-היעוד, איש-הבחירה, אשר אותו "מייסר" אלהים בתעודה אנושית גדולה. וזהו גם גורלו של שמשון הגיבור, שהוא יותר מגיבור-בגוף. זר ובלתי-מובן הוא לעמו, ולא רק לו. אפילו לאביו מנוח אין הוא מובן וכמעט שאינו אהוב. כי לא אליו, אל מנוח, נתגלה מלאך-אלהים בפעם הראשונה לבשרו על הולדת הבן הזה. **(לפי דעתו של המשורר).**

כה טוב ללב אשה יחל, נחש עמוד ושקוט לנוכח
תהום מושכת, וכעופר קל מן הצייד עוד פעם
להתחמק מאושר קם עלינו בטרם נהי לו למרמס. (שמשון בעזה)(57)

העם לא הבין את שמשון, וגם אביו לא הבינו, רק אמו, שאליה בא הגילוי פעמיים, רק היא הבינה לרוחו של הבן הפלאי הזה והאמינה ביעודו הגואל. ואמנם היא, צללפונית, שעל שמה נקראת הפואימה הראשונה, דמות מרכזית היא ביצירה הזאת, ואור של חסד גדול ואהבה רבה שופע ממנה. בקראך את דברי השיר והשיח של גיבורי הפואימה: "צללפונית" ו "שמשון בעזה" את מרגיש נאמנה, שדמויות שלוש הנשים הפועלות כאן-האם, הנערה העברית יעל והנערה הפלשתית מופעת-הוכנסו בכוונת-מכוון לרכך את הדברים ולהקל את הנשימה. כי למשורר עצמו נוח לנשום את אוויר-הרוך של הנשיות מאוויר-הגברות של הגיבור.(58)

דרך-הגורל של שמשון, שהוא גם דרך טרגי מאוד, אינו מגיע לקצו בסיפור השירי של פיכמן. למעשה דלילה אין רמז, לניקור-עיניו של שמשון ולעוורונו המעורר רחמים אין סימן, לעינויי-גופו-ונפשו בטחנו בבית-האסורים, והוא אסור בנחושתים, אין הד, ואפילו לשעה האחרונה של חייו, השעה נוראת-ההוד, כשהוא לופת את שני עמודי-התווך של בית-דגון מתוך הקריאה הגדולה, המהדדת עדיין באזני העולם: **"תמות נפשי עם פלשתים"** – אפילו לזה אין זכר בשתי הפואימות הללו.

לא, לא ידעתי מעולם לגשת אל האשה בהחבא, ובסתר
פנים הלוך מעודי לא הסכנתי. כל המתנה, כל מדוחי גבר
בפעמי-ערמה יקרב וצעד-צעד ישהה, יבדוק, יהסס-כל זאת שנאתי
ויבז בעיני לזכות בטרף לא בידי נלכד, לא בכוחי. (שמשון בעזה)(59)

כאמור, אין פיכמן מרחיק לכת שירו, כדרך שהרחיקו לכת בעלי הסיפור המקראי ובעלי האגדה המדרשית. הוא שומר על התחום אשר תחם לעצמו, ועל גבול-הגיל שבו מצא את שמשון-הלא הוא גיל-צעירותו, גיל-אביבו. וכמה אופייני הוא הדבר, שגם מיפעת, בת-הערלים, אינה שונה ברב, בדרך אהבתה, מיעל. אמנם, אין בה הדאגה לשמשון, הגיבור הלאומי, אין בה אותה זיקה של אהבה לאמו של שמשון, כשם שישנה ליעל, שהיא כבת לה. אבל בדברי-אהבתה הנלהבים אינה שונה ברב מיעל העברית, וכמותה יודעת גם היא את סוד ההתאפקות, את סוד כיבוש-היצר. וכשולמית של שיר-השירים אינה רוצה גם היא להעיר ולעורר את האהבה עד שתחפץ.(60)

שמשון נקלע בין שני עולמות- העולם הפנימי, הישראלי, והעולם החיצוני, הפלשתי. והמצרעה עיר-מולדתו הוא נמשך לעזה, קרית האויב. משהו זר ומוזר, מופלא ועז מושך אותו לשם. צר לו במכורתו, שהיא בעיניו "כלא אחים עוינים", ואף כי מרחם הוא עליהם והוא בוש להודות, שלבו בצל אויביו ינוח, הרי מודה הוא בלבו, ש"איבתם קסמה לי שבעתים מאהבה נקלה", אשו מעולם לא ריווה בה אתדמו המסוער.(61)

זהו קול הגבורה המדבר מגרונו. זו היא קללת כוחו המעיק עליו. שונא הוא את העוני של מולדתו, את העצב שבחיי אחיו, את התחום הצר, את האוויר הדחוס, את השכול, את היתום והוא מתגעגע אל המרחב. כוחותיו מבקשים מוצא, מפרק, דרור. הוא רוצה בארץ-כוח, בארץ-פריחה. כך דרכם של אנשי הכוח, של עודף-הכוח, שהם מבקשים תמיד את הסער, את המלחמה, את הסכנה, את הגורל. וכן הוא נמשך לשם, לאותה ארץ, שהיא חורשת מזימת הרס וכליון על אחיו העבריים. והוא, האוצר תוכו את כל גבורת ישראל, המסמל באישיותו את כל סבל עמו, שעוז-רוחו הפך הפעם לעוז-בשר-הוא, שמשון, צועד והולך לקראת הנכר, לקראת האויב.

סיכום:

1.דמויותיו התנ"כיות של פיכמן, היו האמצע הראשי
בהשתמשותו של פיכמן לדמויות תנ"כיות אנו מוצאים את כל הסממנים השיריים וכל צירופי הלשון האופייניים כל-כך לשירתו.

2.רוב השירים של יעקב פיכמן היו כסמל של תעמולה לעלייה (לארץ-ישראל) ולתחיית הארץ הזאת.

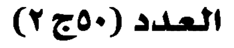
3.השתמשותו של פיכמן לדמויות תנ"כיות ביצירותיו, היא השקפה לרקע הדתי והפוליטי שלו, ואולי היא השקפה לתרבותו המסורתית.

4.פיכמן השפיע בקורא שלו דרך השתמשותו בדמויות תנ"כיות. ולפי מבקרים רבים ההשפעה הזאת הייתה מועילה מאוד.

5.פיכמן, משורר הנוף והארץ. וברות הוא שם מתן ביטוי לאהבת-הארץ ולאהבת-האשה. הוא משתמש בהן, ובכל האמצעים שבידו, לצור צורה ולתת דמות לאותה אשה.
6.רוב שיריו של פיכמן שהשתמש בהם בדמויות תנ"כיות, הם שירים ריאליים.
7.פיכמן בשירו "אבל המלך", לבש את בגדיו של דויד המלך, הוא היה מדבר בשיר כמו שדויד המלך הוא ישיר. הדבר הזה בא בהושפעתו של פיכמן מתרבותו המסורתית דתית.
8.בשירו של פיכמן **"יואב"**, המשורר רומז **ליואב** הוא ה"אני" השני של **דויד.** שהוא כולו-ממשות, גבורה, תאוות-כיבוש וקנאת-מלכות.
9.פיכמן כתה שתי פואימות על שמשון, כי הוא רואה בו כגיבור לאומי, שלחם עם אויבי בני ישראל. הוא התייחס לשמשון דרך האגדה העברית, בהשפעתו ברקעו התרבותי המסורתי והדתי, ואולי לפי רקעו הפוליטי.
10.פיכמן רצה בכתיבתו על שמשון, לציין שהוא נמשך לשם, לאותה ארץ, שהיא חורשת מזימת הרס וכליון על אחיו העבריים. והוא, האוצר תוכו את כל גבורת ישראל, המסמל באישיותו את כל סבל עמו.
11.לפי דעתו של פיכמן: שמשון נקלע בין שני עולמות- העולם הפנימי, הישראלי, והעולם החיצוני, הפלשתי. והמצרעה עיר-מולדתו הוא נמשך לעזה, קרית האויב.
12.פיכמן רצה לומר שכוחו זה של שמשון, הוא כעין תשלום ותגמול בעד החולשה הכללית של עמו. כל העם רפה-כוח הוא תחת יד-שונאיו, ורק אחד ניתן הכוח העל-אנושי להכות את אויביו ולמחצם.

<u>שולי המחקר:</u>

1.עבד אל-כרים, אסמא. סכסוך הדמויות ביצירותיו הסיפוריות של יעקב שטיינברג. כתב העת של השפות. (בגדאד 2019). עמ' 21.
2.שם. עמ' 22.
3.בנימין יצחק מיכלי. יעקב פיכמן בשיר ובמסה. דביר (תל-אביב 1952). עמ' 21.
4.שם. עמ' 23.
5.בר, תמיר. עם הכד אל המבוע. שוקן (ירושלים 1961). עמ' 76.
6.שם. עמ' 79.
7.פיכמן, יעקב. צללים על שדות: קובץ שירים. דביר (תל-אביב, 1935). עמ' 8.
8.יצחק, מינה. אופי הדמויות ביצירותיו של פיכמן. שוקן (ירושלים 1997). עמ' 44.
9.פיכמן, יעקב. דמויות קדומים: שירה ופרוזה מוסד ביאליק (ירושלים, 1948). עמ' 13.
10.בלימה, חנה. הרקע הפוליטי בשיריו של יעקב פיכמן. דביר (תל-אביב, 1961). עמ' 121.
11.שם. עמ' 132.
12.פיכמן, יעקב. רות. שטיבל (תל-אביב 1940). עמ' 14.
13.קריץ, אופן. שירי יעקב שופמן. פורה (תל-אביב 1999). עמ' 124.
14.שם. עמ' 130.
15.טרנגר, שמואל. עיונים בשרתו של יעקב פיכמן. מובד ביאליק (ירושלים 2008). עמ' 87.
16.פיכמן, יעקב. שם. עמ' 22.
17.טרנגר, שמואל. שם. עמ' 89.
18.פיכמן, יעקב. שם. עמ' 26.
19.שם. עמ' 27.
20.בר-אפרת, שמעון. העיצוב האומותי של הסיפור במקרא. שוקן (ירושלים 1982). עמ' 111.
21.שם. עמ' 114.
22.ריבולוב, מנחם. מעולם לעולם. ההסתדרות העברית באמריקה (ניו-יורק 1955). עמ' 156.
23.שם. עמ' 157.
24.פיכמן, יעקב. שם. עמ' 27.
25.ריבולוב, מנחם. שם. עמ' 158.
26.שוני, שמיר. שיריו הריאליים של פיכמן. דביר (תל-אביב 2001). עמ' 34.
27.פיכמן, יעקב. אבל דויד. דביר (תל-אביב 1946). עמ' 7.
28.גלעד, דינה. פואימות נפלאות של פיכמן. שטיבל (תל-אביב 2010). עמ' 89.
29.פיכמן, יעקב. שם. עמ' 8.
30.שוני, שמיר. שם. עמ' 47.
31.פיכמן, יעקב. שם. עמ' 8.
32.גלעד, דינה. שם. עמ' 92.
33.פיכמן, יעקב. שם. עמ' 9.
34.ריבולוב, מנחם. שם. עמ' 161.
35.פיכמן, יעקב. שם. עמ' 9.
36.קלעי, חנה. פיכמן בשיריו היפים. עם עובד (תל-אביב 2011). עמ' 54.
37.שם. עמ' 59.
38.פיכמן, יעקב. שם. עמ' 11.

39.ריבולוב, מנחם. שם. עמ' 165.
40.קלעי, חנה. שם. עמ' 63.
41.פיכמן, יעקב. יואב. דביר (תל-אביב 1947). עמ' 12.
42.ריבולוב, מנחם. שם. עמ' 163.
43.פיכמן, יעקב. שם. עמ' 15.
44.יוחנן, גורי. שירים לפי הת"ך. שטיבל (תל-אביב 1981). עמ' 121.
45.שם. עמ' 122.
46.ריבולוב, מנחם. שם. עמ' 164.
47.פיכמן, יעקב. שם. עמ' 17.
48.יוחנן, גורי. שם. עמ' 131.
49.ריבולוב, מנחם. שם. עמ' 165.
50.מורן, קרנציבל. שמשון גבור שירתו של פיכמן. מוסד ביאליק (ירושלים 1996). עמ' 15.
51.פיכמן, יעקב. צללפונית. שטיבל (תל-אביב 1953). עמ' 12.
52.מורן, קרנציבל. שם. עמ' 19.
53.שם. עמ' 22.
54.פיכמן, יעקב. שם. עמ' 17.
55.ריבולוב, מנחם. שם. עמ' 172.
56.שם. עמ' 73.
57.פיכמן, יעקב. שמשון בעזה. דביר (תל-אביב 1955). עמ' 21.
58.מורן, קרנציבל. שם. עמ' 31.
59.פיכמן, יעקב. שם. עמ' 24.
60.ריבולוב, מנחם. שם. עמ' 174.
61.יוחנן, גורי. שם. עמ' 134.

<u>המקורות:</u>

1.בלימה, חנה. הרקע הפוליטי בשיריו של יעקב פיכמן. דביר (תל-אביב, 1961).
2.בנימין יצחק מיכלי. יעקב פיכמן בשיר ובמסה. דביר (תל-אביב 1952).
3.בר-אפרת, שמעון. העיצוב האומותי של הסיפור במקרא. שוקן (ירושלים 1982).
4.בר, תמיר. עם הכד אל המבוע. שוקן (ירושלים 1961).
5.גלעד, דינה. פואימות נפלאות של פיכמן. שטיבל (תל-אביב 2010).
6.טרנגר, שמואל. עיונים בשרתו של יעקב פיכמן. מובד ביאליק (ירושלים 2008).
7.יוחנן, גורי. שירים לפי הת"ך. שטיבל (תל-אביב 1981).
8.יצחק, מינה. אופי הדמויות ביצירותיו של פיכמן. שוקן (ירושלים 1997).
9.מורן, קרנציבל. שמשון גבור שירתו של פיכמן. מוסד ביאליק (ירושלים 1996).
10.עבד אל-כרים, אסמא. סכסוך הדמויות ביצירותיו הסיפוריות של יעקב שטיינברג. כתב העת של השפות. (בגדאד 2019).
11.פיכמן, יעקב. אבל דויד. דביר (תל-אביב 1946).
12.-----------. דמויות קדומים: שירה ופרוזה מוסד ביאליק (ירושלים, 1948).
13.-----------. פיכמן, יעקב. יואב. דביר (תל-אביב 1947).
14.-----------. צללים על שדות: קובץ שירים. דביר (תל-אביב, 1935).
15.-----------. צללפונית. שטיבל (תל-אביב 1953).
16.-----------. רות. שטיבל (תל-אביב 1940).
17.-----------. שמשון בעזה. דביר (תל-אביב 1955).
18.קלעי, חנה. פיכמן בשיריו היפים. עם עובד (תל-אביב 2011).
19.קריץ, אופן. שירי יעקב שופמן. פורה (תל-אביב 1999).
20.ריבולוב, מנחם. מעולם לעולם. ההסתדרות העברית באמריקה (ניו-יורק 1955).
21.שוני, שמיר. שיריו הריאליים של פיכמן. דביר (תל-אביב 2001).